

Onzen Heertje

Verantwoordelijke uitgever: Onze heertje vzw, Doornstraat 11A, 8970 – Fonds het Goede Doel
Doornstraat 11A, 8970 Poperinge 2015 suppl.

Het achttiengebied van de joden

Numeri 6: 22-27

De HERE zegene u en behoede u;
de HERE doe zijn aangezicht over u lichten en zij u genadig;
de HERE verheffe zijn aangezicht over u en geve u vrede.
zo zullen zij Mijn Naam op de Israëlieten leggen,
en Ik zal hen zegenen.

יְבָרֵךְ יְהוָה וְיִשְׁמְרֵךְ:

The LORD bless you, and keep you;

יְאֵר יְהוָה פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיְחַנֶּךָ:

The LORD make His face shine on you, And be gracious to you;

יִשָּׂא יְהוָה פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׂם לְךָ שְׁלוֹם:

The LORD lift up His countenance on you, And give you peace.

Het achttiengebied van de joden

Lofgebied

Het Amida (staande) is een inspirerend gebied dat onze oudste broer vaak bidt en veel gelijkenis heeft met ons Onze Vader. Jahwe, God, - Gezegend is Hij – wordt er als ‘Vader’, ‘Bevrijder’, en trouwe ‘Verbondsgod’ aangesproken. De wetten in de schepping tonen die trouw. De Ene; Onverdeelde, Volmaakte, Barmhartige

Vader benaderen ze in hun geloof als Koning (Onze vader = avinoe, onze Koning = malekenoe). Bidden ook wij niet om Zijn Koningrijk? Het joodse achttiengebied is het hoofdebied van de synagoge. Het kerngebied van de synagoge wordt het beste getypeerd als één lofprijzing van Jahwe. Een ieder die dit gebied op de lippen neemt roept anderen toe: Alleluia¹.

Sleutelwoorden

Het Achttiengebied, in zijn Hebreeuwse vorm Sjemonee Esré genoemd verwijst naar de 18 (19) berachot. Beracha is het zegenen, loven of danken van God. In de berachot van het Achttiengebied zit een structuur. In elke beracha komt een sleutelwoord of sleutelwoorden in voor. Via deze sleutelwoorden krijgt u inzicht in het gebied².

De berachot

1: Om Gods Naam

Gezegend Gij, Heer onze God en God van onze vaders,

¹ Alleluia is afgeleid van het Hebreeuws הללויה, samen gesteld uit twee elementen: הלל (gebiedende wijs, 2° persoon mann. mv van het werkwoord hallal: een aansporing om te prijzen. Het is duidelijk tot meerdere gericht al tweede element om Jahwe (Jah), met geheel je hart, je ziel en je krachten te loven, danken en prijzen. De formule is even belangrijk als het *opwinden van een uurwerk*, maar hét gebied komt uit het hart! Dat *opwinden, trainen* moet gericht gebeuren... terugkeren naar *wie groot te maken is*. Daar wordt trouwens telkens aan herinnerd én door het vaak tussen gebrachte *Alleluia* accentueert men de aansporing loven, danken en prijzen. We vertalen het refrein met *gezegend*. Gezegend, met de Latijnse vertaling, *benedictus, groot gemaakt*. In de optiek van. Wij hebben het gebied nodig, niet God. Gebied is voor de mens, de gerechtigheid is er voor God. Alleluia = liturgische uitdrukking uit de psalmen (Ps. 135:3, 106, 111-3, 135, 146-50, 104-6, 113, 115-7, 135, 146-50) = aanzien als een late toevoeging uit de tempeldienst.

² Zie achteraan.

God van Abraham, God van Izaäk en God van Jakob.

Grote, machtige en ontzagwekkende God, allerhoogste God die goede weldaden verricht en het al tot Zijn bezit vormt, die de weldaden der vaders gedenkt en de zonen van hun zonen een verlosser brengt, ter wille van Zijn Naam, in liefde.

Koning, helper, bevrijder en schild.

Gezegend Gij, Heer Abrahams schild.

De allerhoogste³ God, die weldaden verricht en alles tot zijn bezit maakt (= malekenoe, onze Koning), die de weldaden van de vaders gedenkt en de zonen van hun zonen (nakomelingen ver) een verlosser brengt, omwille van zijn Naam⁴, in liefde = Koning, helper, bevrijder en schild. Gezegend Gij, Heer, Abraham's schild.

Abraham's schild wijst naar de sterrenhemel waarin Abraham een talrijk nageslacht werd beloofd, maar ook naar de bescherming die voor hen lag in het geloof van Abraham in die Ene God. Met alles erop en eraan nl. ook waar Paulus op wijst het doorstaan van de affaire met zijn te offeren zoon: een standvastig geloof (Ef. 6:16). Geen dogmatisch tuig maar een beschermende weerbaarheid (schild), flexibel, later zal men het beeld van het kleed gebruiken. Het kleed dat

3 Denk op de passage met Melchisedech, priester van de Allerhoogste (Gen 14:18-20), koning van Salem.

4 3 Naam = Aan Mozes werd de naam JHWH bekend gemaakt: De God van Abraham, (Ex. 3:6). Doorgaans wordt deze vierlettercombinatie het *Tetragrammaton* genoemd. De klinkers zijn bediscussieerd. Tot aan de verwoesting van de tempel werden de eigen klinkers gebruikt. Dat is duidelijk uit de Lachish brieven, die voor die periode zijn geschreven. Na de tempelvernieling vermeerde men de gebruikelijke uitspraak en werden de klinkers van Adonai, *de Heer* ingevoegd. De Griekse vertalers van de Septuagint lazen op dat moment Κυριος, Heer, voor de jood *Adonai Elohim* (Hebreeuws), vandaar de vertaling Heer God, Here Here (Eerder protestantse versie). In de vroege middeleeuwen kregen de vier letters de klinkers van 'adonai' met dien verstande dat de J een zachte klinker kreeg (sjewa) in plaats van de 'a' (hataf-patah). Het werd dan inderdaad Jehova. De Naam JHWH is van de stam HWH dat *gebeuren, geschieden, dynamisch zijn, worden* betekent. De werkwoordvorm hifil benadrukt het *ontstaan geven aan zijn, aan het gebeuren*. Andere titels: Schepper van hemel en aarde (Genesis 14:19, 22), de Schepper van Israël (Jesaja 43:15), de Machtige van Israël (Jesaja 1:24), Hij die continu de wereld regeerde (Jesaja 29:16; 45:9; 64:7; Jer. 27:5; 31:35-36), de Heilige (Jesaja 40:25; Habakuk 3:3), de Herder van Israël (Psalm:2; cf. 28:9; Hosea:16), de Rots (Deuteronomium 8:37; I Samuël 2; II Sam. 22:32; Jesaja. 44:8; Psalm 18:32), de Koning van de vrede, het welzijn en de bevrijding (Jesaja 41:2; 44:6; 52:7), de wetgever (Rechters 8:22-23), de eeuwige (Gr. ο Αιωνιος (I Baruch 4:20, 22, 24 = Hebr. El Olam), de God van de waarheid (I Esdras 4:40), de levende Goddelijke Majesteit (Ester 16:16; cf. Talmudic Heb. Ha-Gevurah), de Koning der goden en de wetgever van die regeren (Ester 14:12), Sovereine Heer (Lat. Dominator Dominus; IV Ezra 6:11), die alles schiep (Heb. Yozer ha-Kol; Ecclesiasticus 24:8; 51:12), de prijzenswaardige God (El ha-Tishbahot), de wachter van Israël (Shomer Yisrael), Schild van Abraham (Magen Avraham), Rots van Izaak (Zur Yizhaq) en de koning der koningen koning (Melekh Malkhei ha-Melakhim).

Het achttiengebied van de joden

symbool staat van het waakzaam gedrag: geloven als werkwoord. Het waarachtig (emet = waarheid – van de zelfde stam als *amen*) wandelen en niet het beamen van waarheden. In persoonlijke relatie met de Naam beaamt men onverdeeld zijn opdracht: beeld en gelijkenis te zijn van de Schepper.

2. Machtig en trouw in barmhartigheid

Gij zijt machtig voor altijd, Heer, gij doet doden leven, groot zijt ge in bevrijden;

die in verbondenheid het leven onderhoudt,

in grote barmhartigheid doden doet leven, vallende steunt, zieken geneest en geboeiden losmaakt

en zijn trouw gestand doet aan hen die slapen in het stof.

Wie is als Gij, Heer van machtige daden, en wie is u gelijk,

Koning, die doodt en doet leven en bevrijding laat ontspruiten.

Getrouw zijt Gij in het doen leven van doden.

Gezegend Gij, Heer, die de doden doet leven.

4 Machtig is de omzetting van de formule Allerhoogste. Eeuwig heeft connotatie met voortbestaan, opgevangen worden in de schoot van Abraham, gesetteld in de trouw aan Abraham, Izaak en Jacob.

Spijts shoa, spijts zwerven, spijts het vluchtelingen bestaan in de woestijn, weg van de vleespotten zegt hun gebed: *Heer, Gij doet doden leven, groot zijt Ge in bevrijden.*

Gij, die de wind laat waaien en de regen nederdalen, en met mate. Na de zondvloed beloofde Jahwe dat het nooit meer zo erg zou worden.

Zijn trouw doet Hij gestand aan hen *die slapen in het stof*. Wie is als Gij, Heer in machtige daden⁵, en wie is U gelijk, Koning, die doodt en doet leven en bevrijding laat uitspruiten. Getrouw zijt Ge in het doen leven van doden. Gezegend Gij Heer, die de doden doet leven⁶.

⁵ In aansluiting met het schild van Abraham (Gen 15:1) gedenkt de Jood de machtige daden die begonnen in de Bijbel met de aartsvaders. JHWH zegt zelf dat Hij Abraham's schild is.

⁶ In Deuteronomium 32:39 beseft men al dat er én vergelding én beloning moet zijn. *Zie het toch in: ik ben de enige, naast mij is er geen andere god.* Het verrijzenisgeloof dateert slechts van de Makkabeëen.

In hun Joods ideeëngoed zijn de Israëli vertrouwt met **voortbestaan**. *Iedere morgen verrijzen we* zegt Pinchas Lapide. Heel de schepping is een wonder, de bevrijding is louter goedheid en de voltooiing is de algehele bevrijding, het leven in de vreugde van de Hemelse eredienst.

3. Heilig, heilig, Heilig

**Heilig zijt gij en heilig is Uw Naam
en heiligen loven U elke dag, sela.
Gezegend Gij, Heer, heilige God.**

Heilig zijt Gij en heilig is uw Naam en heiligen loven U.

קָדַשׁ **Heilig** is voor ons een woord dat ruim wordt toebedeeld. We hebben personen en plaatsen die we heilig noemen. We vergeten constant dat het om *geheiligd* gaat. Het Hebreeuwse woord zet als eerste betekenis *toegewijd*. Onze liturgische voorwerpen zijn tot de dienst *toe-gewijd*. In het woord קָדַשׁ zit de betekenis van met respect benaderen, apart gezet, onderscheiden, in het Engels *taboed*. Daarom precies roept Jesaja driemaal *Heilig*.

Daarom spreek je de naam niet uit. Daarom gebruik je het vingertje om zijn boodschap te respecteren en te propageren.

Gezegend zijt Gij Heer, **heilige God**.

In de Misjna (Sanhedrin 10:1) en bij Maimonides in zijn 13 principes van het geloof houden de joden de verrijzenis als geloofswaarheid. De uiteindelijke toestand na de dood was vaag voordien (cf. II Sam. 14:14: *Sterven zullen we immers allemaal; we zijn als water dat in de aarde wegvloeit wanneer het niet wordt opgevangen*).

Zou God niet op middelen zinnen en alles in het werk stellen om zijn balling terug te roepen? Ik laat sterven, ik geef leven, ik sla wonden en ik genees. Wanneer ik mijn macht laat gelden is er niemand die redding bieden kan. In die context laat hij opstaan (I Samuël 2:6; cf. II Koningen 5:7).

Elia en Elisa laten die bekommernis van Jahwe veronderstellen (I Koningen (I Koningen 17:17ff.; II Koningen 4:18ff.)). Dat geloof in bevrijding en een vorm van verrijzenis gaat verder in genezing van zieken, in morele opbeuring, in opstaan uit de zonde.

Ook Marduk bij de Babyloniërs laat herrijzen. De tekst uit Ezechiël is verreweg het duidelijkste bewijs dat JHWH's bedoelingen en herleven niet te scheiden zijn (Ezechiël 37:1–14, Rashi trekt die passage door, Sanhedrin 92b doet hetzelfde, JHWH laat zijn volk herrijzen) terwijl Jesaja 53:10-12 verwijst naar de Lijdende dienaar en Daniël 12:1 naar de martelaren ontluikt de verrijzenis als idee van individuele verrijzenis. Aanvankelijk ging het om het volk. (*In die tijd zal Michaël opstaan, de grote vorst, die de kinderen van je volk terzijde staat. Het zal een tijd van verdrukking zijn, zoals er niet geweest is sinds er volken bestaan. In die tijd zal je volk worden gered: allen die in het boek zijn opgetekend.*)

Het achttiengebied van de joden

God wordt in het Oude Testament beschouwd als de allerheiligste die bestaat. Hij is verheven boven alles, en de bron van alle heiligheid. Mensen hebben de plicht om Gods heiligheid hoog te houden door te leven zoals God het wil.

Gods verhevenheid is minimalistisch gepercipieerd in onze seculariserende wereld. Gods heiligheid houdt in dat hij verheven is boven alles wat bestaat. Hij is de *Heilige van Israël* (bijv. Jesaja 1:4; Jeremia 50:29) – de enige die door de Israëlieten vereerd mag worden (Jesaja 8:13-14). God toont zijn heiligheid door grote daden te verrichten (bijv. Numeri 20:13; Ezechiël 20:41) en door het kwade te bestraffen (Ezechiël 28:22).

Vandaar een grenzeloos **ontzag** voor Gods heiligheid. Mensen hebben de plicht om *Gods naam te heiligen* (Jesaja 29:23). Ofwel – volgens een formulering die vaker voorkomt in het Eerste Testament – om *zijn heilige naam niet te ontwijden* (bijv. Leviticus 22:2; Ezechiël 20:39). Dat betekent dat men ontzag moet hebben voor Gods heiligheid, en Zijn eer en glorie (zijn ‘reputatie’) in stand moet houden. Er zijn verschillende manieren waarop mensen **Gods naam** kunnen **heiligen**:

- door Hem te gehoorzamen (luister Israël) en zich aan zijn geboden te houden (bijv. Leviticus 22:31-32);
- door eerbied voor hem te hebben (bijv. Jesaja 29:23);
- door hem te prijzen (‘het prijzen van zijn heilige naam’) (bijv. Psalm 30:5; Psalm 97:12).

6

God is de **bron van heiligheid** - en kan aan mensen of zaken in de schepping heiligheid toebedelen: zij worden door hem geheiligd, oftewel: apart gezet. Dat geldt bijvoorbeeld voor de sabbat (Exodus 20:11), het volk Israël (Exodus 31:13; Leviticus 20:26) en de priesters (Exodus 29:44).

Gezegend zijt Gij. Zegenen is groot maken. Aan anderen vertellen over zijn grote daden. Zijn daden stellen door Hem als koning te dienen. Zijn Rijk te brengen.

4. Gij begenadigt met weten

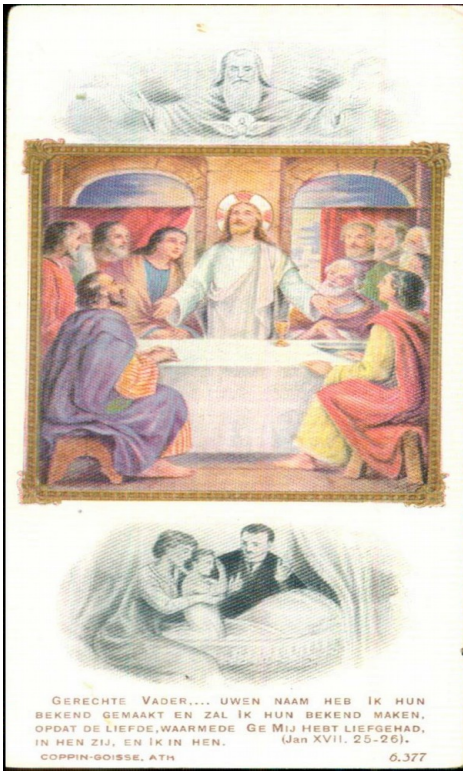
Gij begenadigt de mens met weten en leert de sterveling inzicht.

Begenadig ons van uwentwege met weten, inzicht en verstand.

Gezegend Gij, Heer, die begenadigt met weten.

Tora studeer je per twee

Jahwe geeft weten, inzicht en verstand⁷. Gezegend Gij, Heer, die begenadigt met **weten**. Weten ontstaat door te luisteren en te studeren. Beluisteren van wat Hij

zegt. Dat spreken van JHWH kan ook via een studiebroeder. Luister toe brengen en dienstbaar zijn aan Zijn Naam. Geheiligd Zij Uw Naam. We WETEN, omdat we van JHWH kregen, daarom Gezegend die *begenadigt*.

Dat weten moeten we ontwikkelen door te **leren** (uit de TORA), vandaar uit groeit **inzicht** en **verstandig** handelen, dankbaarheid en lof. Telkens bouwt de Joodse spiritualiteit op die drie zuilen: *Tora* (weten dat alles met God te maken heeft, basisgebedshouding,

Avoda gemeenschaps- en godsdienstig

beantwoorden, liturgie – *λαος ουργος*

Tsedaka, gerechtigheid, aan iedere zijn rechts schenken, aan God, de andere, de natuur en jezelf.

Hiermee heeft het woord *weten* een ruimere invulling. Weten is niet alleen geloofswaarheden kennen. Inzicht is niet alleen catechismus. De

jesjiva is de Joodse Torastudie per twee. Bij de

synagoge was een leerhuis, een sjoel (Jiddisch -> school). Verstandig handelen is duidelijk maatschappelijk gedrag en tot op zekere hoogte institutionele Rijk Gods, met de correctie Rijk komende van de hemelen (in hemel zoals op aarde).

Zegenen = groot maken (van JHWH, door JHWH, met JHWH). Wijsheid is de vreze des Heren. Weten-inzicht-verstand = In de Tora leert de mens dat hij de ENE onverdeeld dienen kan – we kunnen dat omdat de En(ig)e, betrouwbare het

⁷ Het inzicht in Gods Naam kan ons verduidelijk hoe kennis *begenadigt*.

(IV Ezra 7:62 (132)–70 (140) Joodse verwijzing // Exodus 34:6–7, geeft 7 namen van God.

1. de Medelijdende God, Hij voelt mee zelfs met degene die nog niet geboren zijn,

2. de Barmhartige God, Hij voelt mee met de berouwvolle mens,

3. de Geduldige God, want hij bekommerd zich om degene die zondigen,

4. de Vrijgeveige God, want Hij zal eerder geven dan nemen,

5. de God die Rijk is aan vergiffenis, want indien Hij zo niet zou zijn, dan was er in de wereld geen leven mogelijk,

6. de Gulle God; want indien Hij zo ver niet zou gaan in zijn vergevingsgezindheid dan hield het er geen tienduizendste van de mensheid stand,

7 de God Rechter, want indien Hij geen vrijspraak zou geven dan bestond er niet één.

Het achttiengebied van de joden

initiatief nam, ons geschapen heeft met eeuwigheidsperspectief. Dat is onze vreugde. Hem Koning laten zijn dat is ons uiteindelijk project. Zo ligt het voor Hem, voor Zijn aangezicht. Als dat ons inzicht kon zijn! Dat is het komen van zijn Rijk, het Rijk van Onze Vader en Koning.

5. Doe ons omkeren

Doe ons omkeren, onze Vader, tot Uw Tora en breng ons nader, onze Koning, tot Uw diensten, voer ons in volledige omkeer terug tot voor Uw aangezicht.

Gezegend Gij, Heer, die de omkeer wil.

De teschowa תשובה, de omkeer, tot de Tora doet ons terugkeren naar de oorsprong, de Ene, de onverdeelde, onze en(ig)e Koning. Daarom lezen we terugkeren tot Uw *aangezicht*.

Gezegend zijt Gij, Heer, die de **omkeer** wil.

Voor Zijn aangezicht is er geen leugen meer mogelijk, voor Zijn aangezicht is het duidelijk wie we zij, hoe klein we zijn. Mozes sprak hem van aangezicht tot aangezicht. Eenmaal we in de eeuwigheid aankomen zullen we eeuwig, onverdeeld de zaligheid smaken, rusten in Hem, in de stad van de vrede, de diepste vrede – ier sjalom – het nieuwe Jeruzalem (Hebreeuws: ירושלים, Jeroesjalajim).

8

Lezen we niet in het boek Openbaringen 19: 4-7 *De vierentwintig oudsten en de vier wezens wierpen zich neer voor God, die op de troon zit, en aanbaden hem met de woorden: 'Amen! Halleluja!'* 5 *Vanaf de troon klonk een stem, die zei: 'Loof onze God! Laat al zijn dienaren die ontzag voor hem hebben, jong en oud, hem loven!'* 6 *Toen hoorde ik iets als een stem van een grote menigte, van*

geweldige watermassa's en van krachtige donderslagen zeggen: 'Halleluja! De Heer, onze God, de Almachtige, heeft het koningschap op zich genomen. 7 Laten we blij zijn en jubelen, laten we hem de eer geven! De bruiloft van het Lam in de hemelse gewesten is door Hem, met Hem en in Hem een verlengstuk van wat we hier al telkens weer opnieuw – omkerend – proberen.

De **dienst** = de avoda d.i. de liturgie, in het Eng. 'workship', de λαος ουργος wat het volk voor God doet en God voor het volk.

In het Rijk der hemelen, eens teruggekeerd voor het aangezicht van de Heer, wordt alles dienst aan de Vader. In de hemel zoals op aarde, op aarde zoals in de hemel dat leert de Tora. Dat is geen gewone dienst dat is de Hemelse liturgie, waar wij willen **dat Zijn wil geschiede**: de wil van de Koning. Deze inhoud mag alleen gebeden worden waar een minjan (10 volwassen Joodse mannen) meebidt!

6. Vergeef ons

**Vergeef ons, onze Vader, want wij schoten tekort, scheld ons kwijt,
onze Koning, want zij misdreven;**

want kwijscheldend en vergevend zijt Gij.

Gezegend Gij, Heer, Genadige, die zoveel vergeeft.

Zoals het in de Joodse perceptie ingeschreven is. Vergevend zijn we omwille van Gods vergevingsgezindheid. Omdat Hij één is vraagt Hij van ons de trouw. Omdat we van Hem vergiffenis kregen geven we anderen ook vergiffenis. Hier horen we de toepassing – de vordering - van de parabel waarin die zijn schuld was kwijsgescholden als hij buitenkwam zijn schuldenaar aanpakte. Kwijtschelding en vergiffenis heeft te maken met drie stappen: we zondigen (ongewilde verkeerde daden / *awonot*), we misdoen (moedwillige overtredingen/) en rebelleren (opstandige daden). Op de grote verzoendag (jom kippoer) deed men voor drie dingen: boete (herstel), vasten (trainen) en schuld belijden (ontvangen, wederzijds). Dit feest duurde 10 dagen. Ze hadden er de handen aan vol(10). JHWH schold kwijt wat gewild en ongewild mis was en Hij vergaf wat rebellie was wanneer er bewijs was van herstel, ommekeer, door 1. belijdenis, 2. vasten en 3. boete.

7. Zie onze ellende

**Zie onze ellende en strijd onze strijd en verlos ons snel, ter wille van
Uw Naam;**

**want een sterke verlosser zijt Gij. Gezegend Gij, Heer, Israëls
verlosser.**

Voor de jood gaat het om de *goela* (schulddelging), waar JHWH de *goeel* (Losser) in is. Schuld moet gelost worden. De Losser is Jahwe zelf. Hier verwijst het gebed naar de situatie van Job. Door zijn vrienden in de steek gelaten, uit zijn

rijkdom ontzet is JHWH zijn *losser*, enkel en alleen door te verwijzen naar de schepping *Waar waart ge wanneer Ik de aarde vormde? Stop wat heb je niet allemaal gekregen?* Voor Israël is het nog duidelijk. Hun redding uit Egypte, de belofte aan Abraham, Izaak en Jakob. Wat betekent het voor ons?

8. Genees ons

**Genees ons, Heer, dan zijn wij genezen, bevrijd ons,
dan zijn wij bevrijd, want Gij zijt
onze lof.**

**En breng volledige genezing voor
al onze slagen,**

**want God, Koning, een geneesheer
trouw en barmhartig zijt Gij.**

**Gezegend Gij, Heer, die de zieken
van Zijn volk geneest.**

Het Rijk van God is ook Bijbels genezing, lammen, kreupelen, blinden, ... de gekwetste mens, het geknakte riet breekt Hij niet. Dat is al altijd JHWH's bedoeling. Uiteindelijk hoort om om het even welke genezing Gods lof. Hij beschikt de medicamenten, hij beschikt het leven. Hij is een levende God⁸.

Dat is het **Rijk der hemelen**, dat is Gods Rijk, daarom precies zegt Jezus met de profeet Jesaja (Luc. 4: 19; Jes. 61:2): vandaag begint het genadejaar.

Het genadejaar van God, via het Rijk der hemelen, is de toestand die het gehele Eerste verbond al wordt geprobeerd. Het *jubeljaar* was het aangewezen jaar om slaven vrij te laten en schulden kwijt te schelden. Dit had volgens de wet plaats om de 50 jaar. Zo'n jubeljaar moest dan worden aangekondigd door een heraut die op de hoorn blies als teken dat de bevrijding was aangebroken.

In het jubeljaar uit de Tora ging het voornamelijk om een tijdelijke vrijheid onder de mensen, een herverdeling, terug naar de oorsprong. Via Jezus spreekt het Tweede Verbond over **definitieve bevrijding van de mens door God**.

Jesus met de Zieken

⁸ Levende God betekent buiten Hem is de dood. Levende God is waar de mot niet aan kan. Levende God is in Jezus prediking *in de hemel wordt niet gehuwd.. Onze God is een God van levenden .. een God van een hemel op aarde op Zijn wijze....*

Daarom noemt het *genadejaar*. Paulus spreekt over gered zijn zonder reden en dat is genade. Gods genade is 100% beschikbaar voor ons, *om niet*. Paulus zegt in zijn brief aan de Rom. 3: 24: *en iedereen wordt uit genade, die niets kost, door God als een rechtvaardige aangenomen omdat hij ons door Christus Jezus heeft verlost*. Bij Jesaja was het in oude vertaling: *om uit te roepen een jaar van het welbehagen des HEREN en een dag der wrake van onze God; om alle treurenden te troosten*. De **wrake van onze God** is een woord dat ons zeker niet meer ligt. De huidige Bijbel in gewone taal helpt ons te begrijpen.

Hij heeft me gestuurd om aan de mensen te vertellen: *Er komt een jaar waarin de Heer jullie vergeeft. Er komt een tijd dat God jullie vijanden zal straffen*.

11

De Heer heeft me gestuurd om mensen die verdriet hebben, te troosten.

De toorn van de Heer is het accent van zijn rechtvaardigheid tegenover zijn barmhartigheid.

Ook in die zin moet Zijn wil geschieden op aarde zoals in de hemel. Ook in die zin is Hij onze lof. De bede steunt op Jeremia 17:14 *Genees mij, Heere! zo zal ik genezen worden, behoud mij, zo zal ik behouden worden; want Gij zijt mijn Lof.* (SV)

Het gebed is bijgevolg: Heer help ons te handelen zoals Gij het droomt en genees ons van onze projecten die niet in de lijn liggen van het genadejaar.

9. Zegen onze opbrengst: Jaar van voorspoed (Birkat hasjaniem)

Zegen voor ons, Heer onze God, dit jaar en al wat het opbrengt ten goede.

Geef zegen op het aangezicht van de akker en verzadig ons uit Uw goed,

en zegen ons jaar als de goede jaren.

Geen twijfel het goede komt van God. Er bestaat niets buiten JHWH. De velden liggen voor zijn aangezicht⁹, *tot zijn aangezicht*. Dit is de typisch Joodse

9 Peniël – het aangezicht van JHWH. Die de Bijbel in Hebreeuws kan lezen weet hoe vaak deze term voorkomt. מפני יהוה אלהים. Al vanaf Genesis is uitdrukkelijk vermeld dat Adam en Eva

formulering waar niet alleen in staat *voor* in de fysische locatie, maar *voor* in de zin van *aan* en *tot* Zijn wezenheid/aangezicht.

In zijn gebed zegt de gelovige – je gaf onze goede dingen – graag hetzelfde voor de komende dagen. Want Gij zijt het die de jaren zegent.

Het smegebed dat onder de formule ligt is duidelijk niet limitatief. *Al* wat het opbrengt *ten goede*. Hierin is vervat dat men het in de handen van JHWH legt, want ons spectrum voor wat goed is is beperkt.

Daarom bidt men om *AL* wat goed is. Vaak zien we zelf niet waartoe iets goed zou zijn. Wanneer we inzien dat God goed is dan wordt dat vaak anders. De grondovertuiging dat JHWH Hemzelf groot maakt in wat Hij ons brengt doet de overtuiging groeien dat wat Hij brengt – Zijn wil - goed is. Hier is een link naar het *brood voor vandaag*, het levensonderhoud. JHWH schiep het groen en de dieren om de mens. Er is genoeg voor iedereen en dat is ook bedoeld door de Schepper.

12

We vragen niet alleen dat het werk brood opbrengt voor vandaag, maar dat het genoeg opbrengt voor allemaal, dus dat we genoeg hebben om te delen zodat er iedereen vandaag genoeg heeft. Het gaat niet om dagelijks brood, maar brood voor vandaag. Op het moment dat het gebed is gegroeid dacht men dat de wederkomst niet zo ver af was. Men bad niet voor de dag van morgen... Men bad *Maranatha*, kom snel, Heer. Zijn komende (begonnen Rijk) was belangrijker dan het voortbestaan van louter fysische brood-toestanden: de mens leeft niet van brood alleen.

10. De grote bazuin

Blaas de grote bazuin voor onze vrijheid

en steek op het teken voor de inzameling van onze ballingen,

en zamel ons tezamen in uit de vier hoeken der aarde.

**Gezegend Gij, Heer, die inzamelt de verstrooiden van Zijn volk
Israël.**

---

wanneer ze hun schuld beseffen zich verborgen voor het aangezicht van (de) Adonia Elohim. De uitdrukking is altijd verbonden met een status constructus (“de”).

Het achttiengebied van de joden

De bazuin: de hoorn of de sjofar. Het is het **luïdst klinkend instrument van de oudheid**. David deed de bazuin schallen voor zijn zoon Salomo (1 Koningen 1:34), de bazuin riep op tot het jubeljaar. (Leviticus 25:8-9) *8 Na verloop van zeven sabbatsjaren, na zeven maal zeven jaar, wanneer er negenenveertig jaren verstreken zijn, 9 moeten jullie op de tiende dag van de zevende maand de ramshoorn luid laten schallen.* Op **Grote verzoendag** moet in heel het land de ramshoorn schallen. Het was specifiek de toon van de Sinäi (Exodus 19:13), *ze gingen op naar de berg van JHWH en beefden van angst.* Bij Jozua stortte de muur van Jericho in bij het bazuin geschal (Jozua 6:1-20). Uiteindelijk horen we in de eindtijd hetzelfde geluid. Zacharias 9:14 kondigt de komst van de Messias aan *JHWH, de Heer, blaast de bazuin.* Vandaar dat Paulus de verrijzenis laat gebeuren onder bazuïngeschal (1 Korinthiërs 15:51-52: *Ik zal u een geheim onthullen: wij zullen niet allemaal eerst sterven – toch zullen wij allemaal veranderd worden, in een ondeelbaar ogenblik, in een oogwenk, wanneer de bazuin het einde inluidt. Wanneer de bazuin weerklinkt, zullen de doden worden opgewekt met een onvergankelijk lichaam en zullen ook wij veranderen.*

13

Het zal dan ook niemand verwonderen dat in het boek openbaringen de engelen hun boodschap uitbazuïnen. Zoals Jozua in **Jericho** het beloofde land inging droomt de biddende mens bevrijd te worden. Hij ziet de muren instorten zodat kwaad en onheil ontkracht worden. Het volk van God zal eenmaal ongehinderd samen weer de Heer dienen. JHWH zal hen als een oogst INZAMELEN... kaf en koren scheiden... We beleven een jubeljaar, economie, ecologie en gemeenschapszin vinden een harmonisch platform.

Gezegend Gij, Heer, die inzamelt **de verstrooiden** van zijn volk Israëel. De *kiboets geloejot* = verzamelen van de verstrooiden is de derde bede om bevrijding. A: de broche (jiddisch voor beracha, gezegend zijt Gij) van *ge'oela* refereert naar Hasjeems (de Naam's) dagelijkse hulp in *momenten van crisis en lijden*. Maar deze beracha/broche heeft betrekking op de toekomstige Bevrijding uit de galoet (verstrooiing, de diaspora), B: de beracha/broche van *ge'oela* heeft alleen

Het achttiengebied van de joden

betrekking op *fysieke bevrijding*. Beracha/Deze broche heeft betrekking op de *spirituele bevrijding*, C: deze bevrijding heeft niet alleen betrekking op de bevrijding onder het juk van de onderdrukking, maar het heeft ook betrekking op het vergaderen van de ballingen náár Erets Jisrael (het land Israël).

11. Gerechtigheid en recht

Doe terugkeren onze rechters als eertijds en onze raadgevers als in het begin,

en laat smart en zuchten van ons wijken.

Wees Koning over ons Gij Heer, Gij alleen, in verbondenheid en erbarmen,

en doe gerechtigheid met ons in het recht.

Gezegend Gij, Heer Koning, die liefheeft gerechtigheid en recht.

De *justus* – de gerechte – bloeit als een lelie voor de Heer.

Daar ligt het accent dat koninkrijk waar de Israëli moeten voor bidden nl. de overwinning van recht en gerechtigheid. Gerechtigheid = tsedaka is . Een sleutelwoord in

de Joodse context. Het recht kan nog **hard** zijn omdat het geen **hart** heeft, omdat het door de kortzichtige mens werd bedacht, omdat de mens de binnenkant van

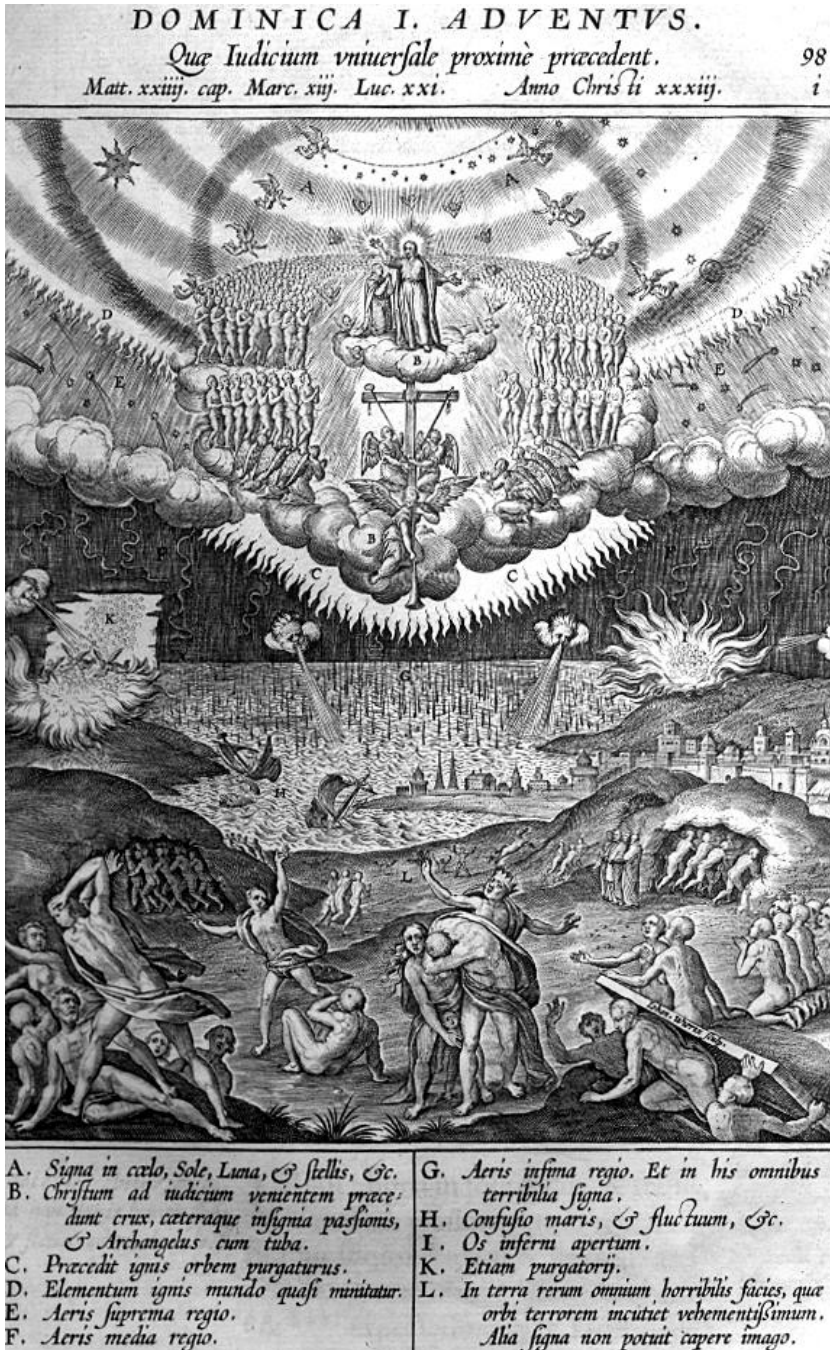
de andere niet ziet. Gerechtigheid is door JHWH geoordeeld en gecounterd. De *tsadiek* is vaak vertaald als de gerechte. De rechters en de raadgevers van eertijds zijn de rechters/richteren en profeten.

קִדְשׁ

Het achttiengebied van de joden

In de Bijbel is het woord *tsadiek* onder vele houdingen te rangschikken maar telkens in de context van JHWH met JHWH als beeld gaat het om *in Zijn*

rechtvaardige goedheid die persoon vroom¹⁰ vinden (Genesis 15:6); recht geard (Amos 5:7;6:12); gerechtvaardigd in zijn klacht (II Samuël 19:29); en in verband met een daad, rechtvaardige daden (Rechters 5:11; I Samuël 12:7; Jeremia 51:10). In de context van de feesten en de liturgie van Rosh Ha-Shana en de Grote Verzoendag (Jom Kippoer) is het berouw, ommekeer, gebed, weerzin van het kwaad.

15

De eindtijd, de Messias, de Mensenzoon zal juist komen om dit recht en deze gerechtigheid weer te herstellen. Deze visie begint al bij Jesaja 42: *Dit is mijn dienaar, mijn uitverkorene, ik sta hem bij, hij is mijn gunsteling. Ik schenk hem mijn Geest, hij brengt de volken gerechtigheid....*

Het geknakte riet breekt hij niet, de smeulende pit dooft hij niet uit. Hij verkondigt de ware gerechtigheid, .. Ik, Jahwe, heb u geroepen... als een licht voor de volken.

¹⁰ Vroom = sterk. Wvl. In forme zijn.

Mensenzoon is een apocalyptische term¹¹ die ook in de apocriefen voorkomt: 1 Henoch 39-71 en in 4 Ezra 13.

We lezen in Schillebecks: In de oudste, Aramese fase van de Q-gemeente komt de term *Mensenzoon* voor in de zin van de komende rechterfunctie van de Mensenzoon (Lc. 12,8-9), terwijl de komende parousie, of het verschijnen van de Mensenzoon pas in de latere fase van Q te voorschijn treedt (Lc. 17,23-24). Er is een groep geweest die dacht dat de eindtijdrechter onmiddellijk zou komen om recht en gerechtigheid te verwezenlijken.

12 Trotsen van harte slaat Hij uiteen

**En laat er voor de lasteraars geen hoop zijn, en mogen alle
boosdoeners in een oogwenk vergaan
en zij alleen snel worden uitgesneden.**

**En de verwatenen, rukt die snel uit breek ze,
werp ze terneer en breng ze ten val, snel, in onze dagen.**

**Gezegd Gij, Heer, die vijanden breekt en verwatenen ten val
brengt.**

16

We horen de weergalm van de psalmliteratuur: de vloekpsalmen. De hoogmoedige, de *verwatene* is tegengesteld aan de kleine, de *anawim*, de nederige, de *arme* uit de acht zaligheden, de *kleine rest*. Deze bede

smeekt tot God om de malshinim (de overdragers, de informanten), alle vijanden, uit te schakelen en het regime van de arrogantie te ontzenuwen. Dit is de

---

¹¹ In Joodse interpretaties werd de Mensenzoon door sommigen als de messias geïdentificeerd. De beroemde rabbijn Rabbi Akiva (begin tweede eeuw n.Chr.) is een van de joodse geleerden die het visioen van het door de Mensenzoon te vellen oordeel toeschreven aan de messias. De woorden voor *mensenzoon* worden in de betreffende passage (waarover het twistgesprek gaat) niet genoemd, maar rabbi Akiva's uitspraak heeft betrekking op het visioen als geheel, waarin sprake is van 'tronen' (meervoud) die worden opgericht, vandaar dat de *David* waarnaar hij verwijst als interpretatie van de mensenzoonfiguur wordt opgevat. Hij werd van replek gediend door rabbi Yose de Galileeër.

De profeet Ezechiël wordt in de Bijbel 92 keer aangesproken met mensenkind (Hebreeuws: בן אדם ben 'ādām). Dit wordt in de Septuagint vertaald als υἱὸς ἀνθρώπου huie anthroopou, dezelfde woorden als Daniël 7:13 het Aramese בַּר אֲנוּשׁ bar 'ēnosh wordt vertaald (nom.: υἱὸς ἀνθρώπου, huio anthroopou). Het is duidelijk dat Ezechiël hier geen hemels wezen bedoelt, maar zelf zo aangesproken wordt door God, die daarmee juist zijn mens-zijn benadrukt.

omstreden passage die de *Birkath ha-Miniem* (Het gebed tegen de ketters) wordt genoemd. Hier is een delicaat begrip van de geschiedkundige context nodig om de passage recht te doen. Uiteindelijk wordt er gevraagd opdat de zonde van Adam en Eva, de hoogmoed, in de wortel zou worden getroffen. Verlos ons van het kwaad.

Gezegend Gij, Heer, die vijanden breekt en de hoogmoedige ten val brengt. We vernoemden het reeds. De traditie voegde deze beracha bij in Javne. Zo kwamen ze aan 16 lofprijzingen. Kenners verwijzen naar TJ (Ber. 4:3, 8a) en TB, toegeschreven aan Samuel ha-Katan op expliciete vraag van Nasi, Rabban Gamliel (Ber. 28b). Geleerden zijn verdeeld. De ene visie, TB (ibid.) wil dat ze letterlijk eerst is toegevoegd aan de Babylonische versie en pas later algemeen. De andere visie stelt dat het er al in stond en bedoeld was voor de scheuringen, ketters in het algemeen en niet enkel tegen christenen.

13. Erbarmen over rechtvaardigen en over de getrouwen

Over de rechtvaardigen en over de getrouwen, over de oudsten van Uw volk, het huis van Israël,

over die overbleven van hun geleerden en over de rechtvaardige bekeerlingen,

en over ons, worde uw erbarmen gewekt, Heer onze God.

Geef goed loon aan allen die zich in waarheid op Uw Naam verlaten, en stel ons deel met hen,

en nimmer zullen wij beschaamd staan, want op u verlaten wij ons.

Gezegend zijt Gij, Heer, stut en toeverlaat voor de rechtvaardige.

Over het **erbarmen** van Jahwe bestaat in de Israëliet geen twijfel.

Gezegend – Hem maken we groot - Degene waarin de gerechtvaardigde, de *tsaddik*, de vrome *chassid*, die trouw de Tora bestudeerd, betrouwen heeft. Daarin ligt de zaligheid.

JHWH's erbarmen overvleugelt en overschaduwet precies die mensen. In Gods erbarmen zit zijn scheppende zorg. JHWH's erbarming is barmhartig, breed

hartig, *als een moeder haar kind nog zou kunnen verwaarlozen, JHWH kan dat niet*".

rachamim. Dit woord komt vaak in combinatie met *chèsèd* voor, maar het heeft meer emotionele lading. Letterlijk betekent het ingewanden. Het is de meervoudsvorm van *rèchèd*, dat *baarmoeder* betekent. **Barmhartigheid** of mededogen is hier diep bewogen liefde, de genegenheid van een moeder voor haar kleine kind (Jesaja 49:15), de tederheid van een vader voor zijn zoon (Psalm 103:13), een intense liefde tussen broers en zussen (Genesis 43:30).

Barmhartigheid in de Bijbelse zin is veel méér dan een aspect van de liefde van God. Barmhartigheid is als **het wezen van God zelf**. God spreekt drie maal zijn naam voor Mozes uit. De eerste keer zegt Hij: *Ik ben die er zijn zal* – ik ga met U mee en ik sta aan uw kant, ik geschied aan U (Exodus 3:14). De tweede keer: *Ik schenk genade aan wie ik genade wil schenken, en ik ben barmhartig voor wie ik barmhartig wil zijn* (Exodus 33:19). Het ritme van de zin is hetzelfde maar genade en barmhartigheid vervangen het *zijn*, het geschieden voor en aan ons'. Voor God *is zijn wie Hij is* (dynamisch), genadig en barmhartig zijn. Dat wordt bevestigd in de derde keer dat de naam van God wordt uitgeroepen: *De Heer, een God die liefdevol is en genadig, geduldig, groot van barmhartigheid en trouw* (Exodus 34:6).

Deze laatste formulering wordt overgenomen door de profeten en in de psalmen, vooral in Psalm 103 (vers 8). In het centrale deel van deze psalm (vers 11 en 13) verwondert de psalmist zich erover hoe **onvoorstelbaar** de omvang is van Gods barmhartigheid: *Zoals de hoge hemel de aarde overspant, zijn barmhartigheid..* Deze barmhartigheid is de verhevenheid van God. Zij is zijn transcendentie. Maar zij is ook zijn menselijkheid, als je dat zo mag zeggen: *Zo liefdevol als een vader is voor zijn kinderen..* Zo transcendent en tegelijkertijd zo nabij, is de barmhartigheid in staat al het kwaad weg te nemen: *Zo ver als het oosten is van het westen, zo ver heeft Hij onze zonden van ons verwijderd*. Ook de moslim spreekt Allah aan als *de Erbarmer*.

18

De barmhartigheid is het meest **goddelijke van God**. En het meest **vervulde in een mens**. *Hij kroont u met barmhartigheid en tedere liefde*, zegt Psalm 103. Dit vers moet gelezen worden in het licht van een vers uit Psalm 8, waar gezegd wordt dat God de mens kroont *met glans en glorie*. Geschapen naar zijn beeld, zijn de mensen geroepen om deel te hebben aan de glans en glorie van God. Maar het is de *barmhartigheid en tedere liefde* die ons werkelijk doen delen in Gods eigen leven. Jezus' woorden: *Wees barmhartig zoals jullie Vader barmhartig is* (Lucas 6:36), zijn een echo van het oude gebod uit Leviticus (sjema).

14. Kom terug in Jeruzalem

En keer in erbarmen terug naar Jeruzalem, Uw stad, en woon in haar, zoals Gij gesproken hebt:

**bouw haar, binnenkort in onze dagen, tot een bouwwerk voor altijd,
en bereid in haar snel de zetel van David.**

Gezegend Gij, Heer, die Jeruzalem bouwt.

(Hebreeuws: יְרוּשָׁלַיִם, Jeroesjalajim)

De terugkeer is gelinkt aan de ommekeer, de teshouwa.

De Messias verwachting van Israël had diverse accenten. Joden horen niet graag over de Messias omdat Hij beschreven wordt op verschillende manieren als Herder, Priester, Koning, Profet. Voor hen was het zo: eens komt er 'n messias. Hier in het achttiengebied is het het verlangen naar de **Messias Koning**. David sprak tot hun verbeelding omdat hij Israël op de kaart bracht, maar ook omdat Hij JHWH bezong, een lieveling was van JHWH, een uitverkorene.

De geschiedenis vat samen: *Na zeven jaren van aarzeling komen uiteindelijk de oudsten van Israël tot David in Hebron om hem als hun koning te erkennen.*

David vond nu de tijd gekomen om Jeruzalem op de Jebusieten te veroveren. Na de inname noemde hij haar Stad van David. De grootheid van David nam steeds meer toe. We zien enerzijds de koning van Tyrus, nl. Hiram = mijn broeder is hoog, een paleis voor David bouwen en anderzijds zien we weer dat de Filistijnen een paar oorlogen voerden toen ze vernamen dat David tot koning over heel Israël gezalfd was. David blijkt steeds de Here te raadplegen en de Here bracht de overwinning(en).

Dat is een deel van de betekenis van de stad van de volle vrede.

Op dezelfde manier kan het Maranata – kom snel, Heer (Adonai, JHWH) ingevuld worden.

15. Bevrijding

**De spruit van David, Uw dienaar, doe die snel ontspruiten
en zijn hoorn verheffe zich door Uw bevrijding;**

**want op Uw bevrijding hopen wij
heel de dag.**

**Gezegend Gij, Heer die de hoorn der
bevrijding doet ontspruiten.**

De hoop is gericht op de **bevrijding van,
door en met de Heer/JHWH.**

We wezen reeds op het concept *losser*. De hoop richt zich op wat in onze termen het woord *verlossing* zou kunnen zijn.

De **hoorn** kwam al ter sprake bij de bazuin. Bijbels is de hoorn het symbool van macht. Psalm 112:9 spreekt over de machtige hoorn van JHWH. Psalm 18:3 zegt dat JHWH de rots, de burcht, het schild en de

hoorn is van Israël. We beginnen wellicht stilaan die macht van JHWH op een

Het achttiengebied van de joden

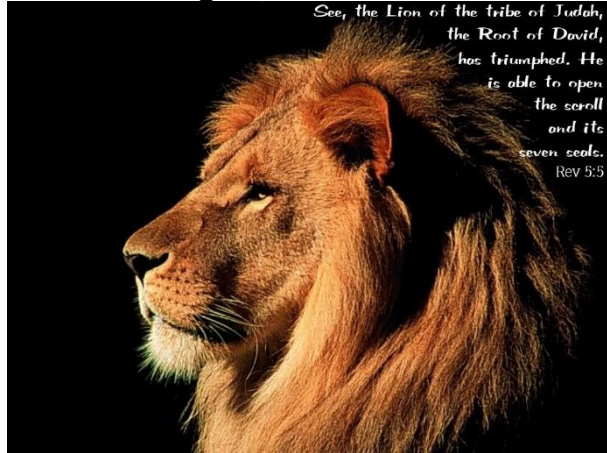
andere manier te begrijpen. Macht doet niet beven, macht doet niet kruipen en omkopen... macht is dienst. De koning is de herder.

Bij de bouw van het brandofferaltaar worden de vier hoeken hoornen. Zij moeten met bloed bestreken worden. Amos 3:14 zegt dat de hoornen van het altaar van Betel zullen afgehouden worden.

Deze symboliek gaf aan Mozes hoornen, maar daar gaat om een verkeerde interpretatie van de stralen die de

kunstenaar bedoelde omwille van het contact dat Mozes had met JHWH.

De zetel, de troon van David is de droom. Bidden wij ook niet om het Rijk van Onze Vader. En ook wij weten dat Hij niet op de zetel zit als een tiran. Zijn Rijk is het waar de kreupelen op de been wordt gebracht en.. de blijde boodschap naar de arme/anawim worden gebracht.

16. Voor Uw aangezicht

Hoor ons gebed, Heer onze God, spaar ons

en erbarm U over ons

en neem in erbarmen en welwillendheid ons gebed aan, want God, een hoorder van gebeden en smekingen zijt Gij.

Laat ons, onze Koning, niet ledig van voor Uw aangezicht terugkeren, want Gij hoort het gebed van Uw volk Israël in erbarmen,

Gezegend Gij, Heer, die het gebed hoort.

20

Aangezicht, cf. supra.

Hoorder, luisteren cf. beracha 18.

17. Keer terug naar Sion

Wees welwillend, Heer onze God jegens Uw volk Israël en hun gebed en doe de dienst terugkeren naar het binnenste van Uw huis,

en de vuuroffers van Israël en hun gebed neem die in liefde welwillend aan.

**Moge de dienst van Uw volk Israël steeds naar Uw wil zijn,
en mogen onze ogen aanschouwen Uw terugkeer
naar Sion in erbarmen.**

Gezegend Gij, Heer, die zijn inwoning terugvoert naar Sion.

Dienen in bewondering, bidden en bieden is een andere vertaling van de levenswandel van de *tsadiek*. De Joodse spiritualiteit heeft een geheel van aanbevelingen die hierbij horen. De stam van het woord *avoda* verwijst naar *ebed*, dat is het woord dat vaak als slaaf, en dan als dienaar wordt vertaald. In feite is het een dienst voor een (absolute) Heer. Zo ook wordt het woord gebruikt voor de Lijdende Denaar in Deutero-Jesaja: *het Lam dat ter slachtbank wordt geleid*¹². Steeds naar Uw Wil.

De verwijzing naar de Inwoning *shechina*, JHWH die in het Heilige der Heilige meeging en woonde (zijn tent had opgeslagen) onder hen brengt ons inderdaad in die sfeer waar JHWH dagelijks gediend werd in Zijn *tabernakel* (tent).

Sion

Sion (Hebr שִׁיּוֹן *Šiyyôn*) is eenvoudig de aanduiding voor Jerusalem. Het woord komt het eerst voor in 2 Samuel 5:7 rond 630–540 voor Christus. Het verwijst naar de berg dicht bij Jeruzalem, waar het Jebusieten fort stond en waar David

---

¹² Jesaja is hier specifiek profetisch. Het zal allemaal niet zo van een leien dakje lopen, maar JHWH is trouw, eeuwig EEN en WAAR.

zijn stad vestigde: de stad van Koning David. Sion werd zo symbool voor het volk. Daar kwamen de opeenvolgende tempels: David's eerste bouw, Solomon's Tempel en daar komt daar de nieuwe eindtijd tempel, de tempel van het Komende (dat aan het komen, is) Rijk *olam ha ba*

18. Lof, dank en prijzen om Uw goedheden

Wij danken U,

**dat Gij zijt de Heer onze God en de God van onze vaders,
voor altijd en immer.**

Rots van ons leven,

schild van onze bevrijding,

dat zijt Gij van geslacht tot geslacht.

Wij danken U en vertellen Uw lof

voor ons leven dat overgegeven is in Uw hand,

voor onze zielen die zijn toevertrouwd aan U,

voor Uw tekenen die elke dag bij ons zijn

en voor Uw wonderen en goedheden te allen tijde,

's avonds, 's morgens en 's middags.

Goede, want Uw erbarmen houdt niet op;

Barmhartige, want Uw weldaden nemen geen einde;

van oudsher hopen wij op U.

**En voor dit alles zij Uw Naam gezegend en verheven, onze Koning,
steeds voor altijd en immer,**

en alle levenden zullen U danken, sela,

en Uw naam in waarheid loven.

God, onze bevrijding en onze hulp, sela.

Gezegend gij, Heer, de Goede is Uw Naam

Het is heel duidelijk niet JHWH heeft het gebed nodig, maar wij hebben gebed nodig. In het eerste verbond is het duidelijk JHWH luistert naar gebeden: we zien het bij Noach, we zien het bij Mozes. Ook al moeten enkele medemensen zijn armen helpen ophouden bidden *werkt*.

Het blijft altijd terugkeren. Gebed begint en eindigt met loven, danken en prijzen. Als mens is ons basis vertrekpunt om tot persoonlijk gebed te komen de vaststelling dat Iemand het wonder van wereld en intersubjectiviteit, ook al gaat de wereld om zeep, Iemand was het kloppend hart en bracht dit ondermaanse zo ver dat wij toch nog leven...

Hij dulde al het geknoei. In Zijn woord deed Hij beloften. Als we 't willen kunnen we het nalezen. Hij, de barmhartige, met een regenboog, tekende Hij niet nog eens een wereldomvattende tsunami te sturen.

Af en toe kunnen we Zijn mailing doornemen – als we dat willen. Hij laat ons vrij.

Sela betekent mand. De mand is een uiterst nuttige tool. Met manden oogste men.. Ook na de brooddeling (spijziging, asjeblijf niet vermenigvuldiging) was die mand reservoir. Ook in de studie is de mand handig om te verzamelen. In de broodtrommel doet men spijs voor onderweg. Voedsel om te herkauwen. Mystici hebben ons eraan herinnerd geestelijk voedsel heeft hierin ook zijn regels.

The Shema

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה אֶחָד:
וְאֶהְיֶה אִתְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לְבָבְךָ וּבְכָל-
נַפְשְׁךָ וּבְכָל-מְאֹדְךָ:

Wat in dit gebed ook altijd weer duidelijk is. JHWH wordt benaderd als Degene die in erbarmen luistert/hoort". Luisteren is in het Hebreeuws: actief weet hebben¹³ (empathisch) en gevolg geven. Het *sjema*, *luister Israël*. verklaart dat luisteren, gebeurt met *geheel je hart, je ziel en al*

je krachten. Dit is ook de betekenis van de doosjes in de gebedsriem dicht bij het hart, aan de biceps en aan het voorhoofd. Zo luistert Israël naar de Ene. Daarin volgt Israël Zijn Schepper... en het is heerlijk U te danken.

Prijzen, loven en danken is de hoogste vorm van gebed. Bij de dank hoort een tijd van bezinning. De sela wordt soms vergeleken met een *korf* (cf supra) . Daar hou je bij stil en daar verzamel je al je energie om te overwegen. Er is zoveel om te danken 's avonds, 's middags en 's morgens.

19.

**Stel vrede, goedheid en zegen,
genade, verbondenheid en erbarmen over ons
en over heel Uw volk Israël.
Zegen ons, onze Vader, ons allen als één,
in het licht van Uw aangezicht,
want in het licht van Uw aangezicht hebt ge ons gegeven,
Heer onze God, de Tora des levens
en de liefde der verbondenheid, gerechtigheid en zegen,**

¹³ We verwijzen naar de oude vertaling *bekennen*. Het Hebreeuwse werkwoord JHD – jada is het stamwoord waar ook het woord kind is van afgeleid jèlèd.

erbarmen en leven en vrede.

En goed is het in Uw ogen om Uw volk Israël te zegenen te allen tijde, elk uur, met Uw vrede.

Gezegend Gij, Heer, die zijn volk Israël zegent met vrede.

In de aanvang horen we zin van Paulus *Genade zij u en vrede van God onze Vader en van de Heer Jezus Christus.*

De zegen van de Vader wordt gevraagd voor allen opdat ze door de Tora in verbondenheid; onder het licht voor hun voeten, zouden wandelen in barmhartigheid en gerechtigheid. Geen weerwraak of eigengereidheid, weg van de oude hoogmoed en zichzelf tot God verheffen. Alles samen ter verheerlijking van Zijn Naam.

Gezegend Gij Heer, die zijn volk Israël zegent met vrede.

Onze Vader op z'n Arabisch – Islam – zelfde stamletters als sjalom.

24

Randbemerkingen

Het achttiengebied van de joden bestaat nooit uit het alleen maar uitspreken van een vraag, een wens of een verlangen. In het Sjemone esree eindigen alle negentien beden met de zinsnede:

Gezegend zijt Gij, Heer.

Hij wordt geprezen om zijn grote daden.

1. om de openbaring aan de vaderen.
2. om zijn machtige scheppingsdaden.
3. Zijn Naam worde geheiligd! Het grote, gedragen, middendeel,
- 4-16 = een dertiental vraaggebeden.

De eerste **zes variaties** slaan vooral op **de enkeling en zijn heel persoonlijk** van klankkleur. Gevraagd wordt om kennis van of inzicht in Gods openbaring (4), om bekering (5) en om vergeving (6).

Ze worden gevolgd door drie beden, 7-9, die meer tastbare wensen aangeven. Gevraagd wordt om verlossing of bevrijding (7), om genezing van ziekte (8) en om dagelijks brood (9).

De **volgende zes beden** worden, de beden 10-15 hebben betrekking op de **gemeenschap**. Gebeden wordt om de terugkeer van de ballingen naar het

Het achttiengebed van de joden

beloofde land (10) en om het herstel van recht in het land door de terugkeer van de rechters (11). Dan is er voor ketters of goddelozen geen plaats meer (12), maar worden de rechtvaardigen beloond (13). Het toenemen in kracht van de melodie, wordt hoorbaar in de roep om de herbouw van Jeruzalem (14) en de komst van de Messias (15). Alle stemmen klinken samen om verhooring (16).

17-19 = loven, danken en prijzen cf. Gloria: We danken U om Uw heerlijkheid: Met drie sprankelende thema's, die meer loven dan vragen, snelt de sonate naar het eind. De dankbaarheid voert bij het afscheid nemen de boventoon. Dankbaar, omdat God door de inwoning bij zijn volk, de dienst van zijn volk, in de tempel, in het gebed, in het doen van het gebod, mogelijk maakt (17). Dankbaar, omdat het heerlijk is God te mogen danken (18). Dankbaar, omdat God Israël vrede, goedheid en zegen schenkt (19).

Joodse praktijk

1. Moet dit **lange gebed** iedere dag in z'n geheel gezegd worden?

Binnen de joodse traditie wordt deze vraag doorgaans met Ja beantwoord. In later tijd, begin 3e eeuw n. Chr., wordt een **verkorte vorm** meer gangbaar.

Van één principe wordt bij de verkorte vorm echter nooit afgeweken. Het Achttiengebed moet het karakter van een beracha, een lofprijzing, blijven behouden (1-3) en (17-19).

2. **Wie** heeft het Achttiengebed gecomponeerd en wanneer?

Het Sjemone esree is eigenlijk een schepping van het volk. Over een periode van ongeveer duizend jaar (vanaf ± 165 v. Chr.) heeft de tekst zich gevormd.

Vanuit het vrije gebed ontstonden in de twee centra van het Jodendom, Palestina en Babylonië, vaste gebedsformuleringen.

Rabbijenscholen hielden zich met deze teksten bezig en gaven richtlijnen over het aantal, de inhoud en de volgorde van de berachot of zegenspreuken. In de beide centra van het Jodendom kristalliseerden zich min of meer definitieve

versies uit. Na verval van het Jodendom in Palestina raakte de Palestijnse versie in de vergetelheid.

De huidige tekst van het Achttiengebied stamt uit de Babylonische traditie. Via gebedenboeken is deze in twee versies over de hele wereld verspreid, nl. in de Asjkenasische of Hoogduitse versie, in Oost-Europa in gebruik, en in de Sefardische of Portugese versie, in Zuid Europa en Noord-Afrika in gebruik.

In de latere edities wordt God altijd vervangen door Hemelen. Wat we ook in ons Onze Vader aantreffen. Het Rijk der Hemelen is het Gods Rijk. De Misjna Yoma 6:2 laat enkel aan de Hogepriester het gebruik van de Gods Naam toe op de Grote Verzoendag.

Onze Vader

3. VADERONS (cf. Avinoe¹⁴) De semitismen (rechtstreekse en onrechtstreekse invloeden van Semitische talen, in casu het Hevreeuws-Aramees) in de Griekse tekst van het Onze Vader zijn zeer talrijk. (Hier werd de tekst van Mt. 6, 9-13 als basistekst genomen.)

9 Gij dan bidt aldus: Onze Vader, Die in de hemelen zijt! Uw Naam worde geheiligd.

VADERONS Dient te zijn geheiligd naam-gij – de hemelen = JHWH

10 Uw Koninkrijk kome. Uw wil geschiede, gelijk in de hemel alzo ook op de aarde.

Dient aanwezig te zijn het koningzijn-gij¹⁵. Dient te geschieden wilsverlangen-gij¹⁶

11 Geef ons heden ons dagelijks brood.

dat verwijst, niet naar het statische heden doch naar het actie-gerichte heden – naar wat nadien komt; het brood dat intensief-dwingend gevraagd wordt als voeding voor wat onmiddellijk komt en als voeding voor het bereiken van het uiteindelijke levensdoel in de toenmalige verspreide optie van de eindtijd (cf. Egypte en uittocht). Alternatieve vertaling *het brood voor vandaag, DE Dag*

12 Vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren.

Zie de volle inhoud van dit woord bij de genezing van de lamme te Cafarnaüm (Mt. 9, 1-8 / Mc. 2, 1-12 / Lc.5, 12-26). Door het gebruik van de grammaticale Avar constructie (het is geweest – het zal geweest zijn) wordt ons vergeven in de voltooid toekomstige tijd.

13 En leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze.

Dit dwingend vragen verwijst naar het relaas van het voorval te Refidiem (Exodus 17, 1-7) waar van God een bewijs werd gevraagd van zijn zorgende werking voor Israël. Het verwijst ook naar de noodzaak van eenvoudige helderheid in ons omgaan met de Satan de tegenstander (Mt. 4, 1-11). En veroorzaak niet dat wij ingaan op de voorstellen van de Boze.

---

14 Av = vader; oe = uitgang (ons) – de stam-medeklinker is verwant aan de stam van het werkwoord liefhebben = אהב

15 cf. psalm 117 (Hebr. Nummering).

16 Joh. 10, 9-10. De eenheid zoals die in de Drie-eenheid begrepen wordt dat is de taal van Johannes. Vanuit Israël was dat de Rouach, het Volk en JHWH. We kunnen ook denken op de pijlers Tora – Avoda en Tsedaka.

Het achttiengebied van de joden

De nieuwe vertaling van beproeving is duidelijker wanneer vertrouwd zijn aan de teksten uit het boek Openbaringen. In de eindtijd wordt het *erop of erover*. Het zal zo moeilijk zijn dat we het moeilijk zullen kunnen onderscheiden. Uiterste waakzaamheid, actieve en alerte tegenwoordigheid van geest (de Geest). Inderdaad we moeten voor zijn aangezicht komen en de *rouach Elohim* in de storm of de stilte binnen laten. Wie moeten we het anders vragen om het brood voor De dag.

Als de nood het hoogst is is de redding nabij. In de woestijn – aan Sinaï – koos men ook voor het gouden kalf. We zouden dus de eerste niet zijn om de stoppen te laten doorslaan. Heer, maak ons bewust van echte crisis: het moment waarop we moeten kiezen en ons laten leiden door Uw Wil: het rijk der hemelen,, waar de hier al doen wat waar we hemels in geroepen zijn.

Want Uw is het Koninkrijk, en de kracht, en de heerlijkheid, in eeuwigheid, Amen. (SV)

Veroorzaak dat wij loskomen van de Rasja

Waar de Griekse tekst het accent legt op de intensiteit van het wegrukken (cfr. septuagint-Grieks), legt het Hebreeuws-Aramese denken de nadruk op de veroorzakende werking van Jezus: Jehosjoea – Losmaking. Dat *losmaken van* gebeurt ten opzichte van de Rasja - Boze die onrust veroorzaakt. Cfr. Joh. 8, 1-11: de perikoop aangaande de overspelige vrouw waar Jezus geopenbaard wordt (in de Hebreeuws-Aramese versie) als diegene die rust veroorzaakt in de plaats van onrust – sjalom/vrede.

Het tweede gedeelte met het geven van brood, het ons leiden - weg van de twijfel (aan Gods zorgende werking) en het losmaken van de Rasja blijkt uiteenzetting te zijn van de werking van het *Vaderons* op aarde. De opvallend persoonlijk gerichte – dwingende grammaticale vorm van dit tweede gedeelte van het gebed ten opzichte van de Avinoe lijkt enkel verklaarbaar door het feit dat het gebed van de Heer Jezus zelf komt en door Hemzelf werd gewild (Lc. 11, 1-2).

Tekst

beracha 1

Gezegend gij, Heer onze God en God van onze vaders,
God van Abraham
God van Izaäk
en God van Jakob.
Grote, machtige en ontzagwekkende God,
allerhoogste God
die goede weldaden verricht
en het al tot Zijn bezit vormt,
die de weldaden der vaders gedenkt
en de zonen van hun zonen een verlosser brengt,
ter wille van Zijn Naam, in liefde.
Koning, helper, bevrijder en schild.
Gezegend Gij, Heer Abrahams schild.

beracha 2

Gij zijt machtig voor altijd, Heer,
gij doet doden leven,
groot zijt ge in bevrijden;
die in verbondenheid het leven onderhoudt,
in grote barmhartigheid doden doet leven,
vallende steunt,
zieken geneest
en geboeiden losmaakt
en zijn trouw gestand doet aan hen die slapen in het stof.
Wie is als gij, Heer van machtige daden,
en wie is u gelijk,
Koning, die doodt en doet leven
en bevrijding laat ontspruiten.
Getrouw zij ge in het doen leven van doden.
Gezegend Gij, Heer, die de doden doet leven.

beracha 3

Heilig zijt gij en heilig is Uw Naam
en heiligen loven U elke dag, sela.
Gezegend Gij, Heer, heilige God.

beracha 4

Gij begenadigt de mens met weten
en leert de sterveling inzicht.
Begenadig ons van uwentwege met weten, inzicht en verstand.
Gezegend Gij, Heer, die begenadigt met weten.

beracha 5

Doe ons omkeren, onze Vader, tot Uw Tora
en breng ons nader, onze Koning, tot Uw dienst
en voer ons in volledige omkeer terug tot voor Uw aangezicht.
Gezegend Gij, Heer, die de omkeer wil.

beracha 6

Vergeef ons, onze Vader, want wij schoten tekort,
schuld ons kwijt, onze Koning, want zij misdreven;
want kwijtscheldend en vergevend zijt Gij.

Het achttiengebied van de joden

Gezegend Gij, Heer, Genadige, die zoveel vergeeft.

beracha 7

Zie onze ellende en strijd onze strijd
en verlos ons snel, ter wille van Uw Naam;
want een sterke verlosser zijt Gij.
Gezegend Gij, Heer, Israëls verlosser.

beracha 8

Genees ons, Heer, dan zijn wij genezen,
bevrijd ons, dan zijn wij bevrijd,
want Gij zijt onze lof.
En breng volledige genezing voor al onze slagen,
want God, Koning, een geneesheer trouw en barmhartig zijt Gij.
Gezegend Gij, Heer, die de zieken van Zijn volk geneest.

beracha 9

Zegen voor ons, Heer onze God, dit jaar en al wat het opbrengt ten goede.
Geef zegen op het aangezicht van de akker
en verzadig ons uit Uw goed,
en zegen ons jaar als de goede jaren.
Gezegend Gij, Heer die de jaren zegent.

beracha 10

Blaas de grote bazuin voor onze vrijheid
en steek op het teken voor de inzameling van onze ballingen,
en zamel ons tezamen in uit de vier hoeken der aarde.
Gezegend Gij, Heer, die inzamelt de verstrooiden van Zijn volk Israël.

beracha 11

Doe terugkeren onze rechters als eertijds
en onze raadgevers als in het begin,
en laat smart en zuchten van ons wijken.
Wees Koning over ons Gij Heer, Gij alleen, in verbondenheid en erbarmen,
en doe gerechtigheid met ons in het recht.
Gezegend Gij, Heer Koning, die liefheeft gerechtigheid en recht.

beracha 12

En laat er voor de lasteraars geen hoop zijn,
en mogen alle boosdoeners in een oogwenk vergaan
en zij alleen snel worden uitgesneden.
En de verwatenen, rukt die snel uit,
breek ze, werp ze terneer en breng ze ten val,
snel, in onze dagen.
Gezegend Gij, Heer, die vijanden breekt en verwatenen ten val brengt.

beracha 13

Over de rechtvaardigen en over de getrouwen,
over de oudsten van Uw volk, het huis van Israël,
over die overbleven van hun geleerden
en over de rechtvaardige bekeerlingen,
en over ons,
worde uw erbarmen gewekt, Heer onze God.

Het achttiengebied van de joden

Geef goed loon aan allen die zich in waarheid op Uw Naam verlaten,
en stel ons deel met hen,
en nimmer zullen wij beschaamd staan,
want op u verlaten wij ons.
Gezegend Gij, Heer, stut en toeverlaat voor de rechtvaardigen.

2 Kon. 10: 25-29:

25 En het geschiedde, toen hij voleindigd had het brandoffer te doen, dat Jehu zeide tot de lijfwachten en tot de hoofdmannen: Komt in, slaat hen, dat niemand uitkome¹⁷. En zij sloegen hen met de scherpste des zwaards; en de lijfwachten en hoofdmannen wierpen hen weg; daarna kwamen zij tot de stad in het huis van Baäl; 26 En zij brachten de opgerichte beelden uit het huis van Baäl, en verbrandden ze. 27 Zij braken ook het opgerichte beeld van Baäl af; daartoe braken zij het huis van Baäl af, en maakten dat tot heimelijke gemakken, tot op deze dag. 28 Alzo verdelgde Jehu Baäl uit Israël.

30

beracha 14

En keer in erbarmen terug naar Jeruzalem, Uw stad,
en woon in haar, zoals gesproken hebt:
bouw haar, binnenkort in onze dagen, tot een bouwwerk voor altijd,
en bereid in haar snel de zetel van David.
Gezegend Gij, Heer, die Jeruzalem bouwt.

beracha 15

De spruit van David, Uw dienaar, doe die snel ontspruiten
en zijn hoorn verheffe zich door Uw bevrijding;
want op Uw bevrijding hopen wij heel de dag.
Gezegend Gij, Heer die de hoorn der bevrijding doet ontspruiten.

beracha 16

Hoor ons gebed, Heer onze God,
spaar ons en erbarm U over ons
en neem in erbarmen en welwillendheid ons gebed aan,
want God, een hoorder van gebeden en smekingen zij Gij.
Laat ons, onze Koning, niet ledig van voor Uw aangezicht terugkeren,
want Gij hoort het gebed van Uw volk Israël in erbarmen,
Gezegend Gij, Heer, die het gebed hoort.
beracha 17

¹⁷ We staan er versteld van hoe wreed de verhalen van het eerste Verbond overkomen. Het is echter belangrijk de bedoeling eruit te onthouden. Het ging om het uittekenen van de verwerpelijkheid van de Baalcultus en de verering van het gouden kalf (Dan en Bethel).

Het achttiengebied van de joden

Wees welwillend, Heer onze God jegens Uw volk Israël en hun gebed en doe de dienst terugkeren naar het binnenste van Uw huis, en de vuuroffers van Israël en hun gebed neem die in liefde welwillend aan. Moge de dienst van Uw volk Israël steeds naar Uw wil zijn, en mogen onze ogen aanschouwen Uw terugkeer naar Sion in erbarmen. Gezegend Gij, Heer, die zijn inwoning terugvoert naar Sion.

beracha 18

Wij danken U,
dat Gij zijt de Heer onze God en de God van onze vaders,
voor altijd en immer.
Rots van ons leven,
schild van onze bevrijding,
dat zijt Gij van geslacht tot geslacht.
Wij danken U en vertellen Uw lof
voor ons leven dat overgegeven is in Uw hand,
voor onze zielen die zijn toevertrouwd aan U,
voor Uw tekenen die elke dat bij ons zijn
en voor Uw wonderen en goedheden te allen tijde,
's avonds, 's morgens en 's middags.
Goede, want Uw erbarmen houdt niet op;
Barmhartige, want Uw weldaden nemen geen einde;
van oudsher hopen wij op U.
En voor dit alles zij Uw Naam gezegend en verheven, onze Koning, steeds voor altijd en immer,
en alle levenden zullen U danken, sela,
en Uw naam in waarheid loven.
God, onze bevrijding en onze hulp, sela.
Gezegend Gij, Heer, de Goede is Uw Naam
en het is heerlijk U te danken.

beracha 19

Stel vrede, goedheid en zegen,
genade, verbondenheid en erbarmen
over ons en over heel Uw volk Israël.
Zegen ons, onze Vader, ons allen als één, in het licht van Uw aangezicht,
want in het licht van Uw aangezicht hebt ge ons gegeven, Heer onze God,
de Tora des levens
en de liefde der verbondenheid,
gerechtigheid en zegen,
erbarmen en leven en vrede.
En goed is het in Uw ogen om Uw volk Israël te zegenen te allen tijde, elk uur, met Uw vrede.
Gezegend Gij, Heer, die zijn volk Israël zegent met vrede.

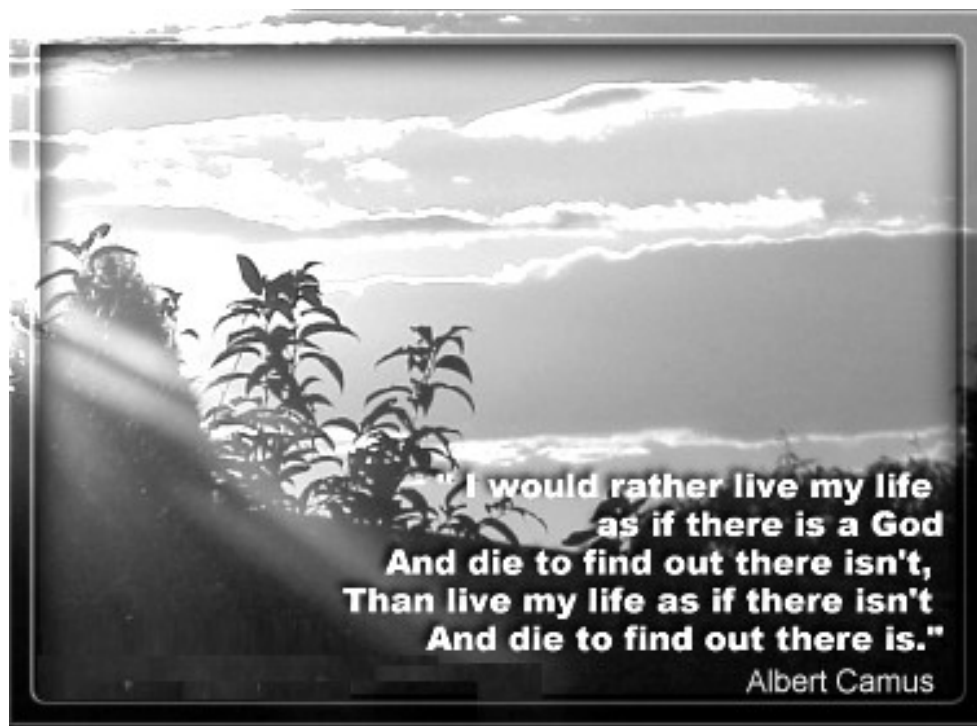
Sleutelwoorden

overzicht van de 19 brachot - sleutelwoorden
vaders-schild – avot – vaders
doen leven van doden – gevoerot – machtige daden
heilig – kedoesjat hasjeem – heiliging van de naam
weten-begenadigen – choneen ha-daät/bina – die begenadigt met weten/inzicht
omkeer – tesjoeva – omkeer
vergeven – slichta – vergeving
verlossen – geoela – verlossing
genezen – birkat choliem/refoea – zegen over de zieken/genezing

Het achttiengebied van de joden

zegenen-jaar – birkat ha-sjamajiem – zegen over de jaren
inzamelen – kiboets geloejot – inzameling der ballingen
recht – hasjiva sjoftenoe – doe onze rechters terugkeren
ten val brengen verwatenen – birkat ha-miniem – zegen betreffende de ketter
zich verlaten op rechtvaardigen – birkat tsadikkiem – zegen over de rechtvaardigen
bouwen-Jeruzalem – boné Jeroesjalajiem – die Jeruzalem bouwt
ontspruiten-bevrijding – birkat Davied – zegen over David
horen-gebed – sjomea tefila – die het gebed hoort
dienst (welwillendheid) – avoda – dienst
danken – hodaä – dank
zegen-vrede – siem sjalom – stel vrede

32

Index

Inhoudsopgave

Het achttiengebied van de joden.....	2
Lofgebed.....	2
Sleutelwoorden.....	2
De berachot.....	2
1: Om Gods Naam.....	2
2. Machtig en trouw in barmhartigheid.....	4
3. Heilig, heilig, Heilig.....	5
4. Gij begenadigt met weten.....	7
5. Doe ons omkeren.....	8
6. Vergeef ons.....	9

Het achttiengebied van de joden

7. Zie onze ellende.....	9
8. Genees ons.....	10
9. Zegen onze opbrengst: Jaar van voorspoed (Birkat hasjanjem).....	11
10. De grote bazuin.....	12
11. Gerechtigheid en recht.....	14
12. Trotsen van harte slaat Hij uiteen.....	16
13. Erbarmen over rechtvaardigen en over de getrouwen.....	17
14. Kom terug in Jeruzalem.....	18
15. Bevrijding.....	19
16. Voor Uw aangezicht.....	20
17. Keer terug naar Sion.....	20
18. Lof, dank en prijzen om Uw goedheden.....	22
Randbemerkingen.....	24
Gezegend zijt Gij, Heer.....	24
Joodse praktijk.....	25
Onze Vader.....	26
Tekst.....	28
Sleutelwoorden.....	31
Index.....	32